

Wojciech Blajer

Wysoka, st. 1, gm. Łańcut, woj.
rzyszowskie, AZP 103-78/13

Informator Archeologiczny : badania 29, 32-33

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wierzbowa, st. 1
gm. Wartkowice, woj. sieradzkie
AZP 62-48/4

Uniwersytet Łódzki Zakład Prahistorii

Badania prowadził mgr Jacek Błaszczyk. Finansowane przez Urząd Gminy Wartkowice i Uniwersytet Łódzki. Szósty sezon badań. Osada kultury trzcinieckiej z II okresu epoki brązu, cmentarzysko kultury łużyckiej z okresu halsztackiego, cmentarzysko kultury pomorskiej z okresu halsztackiego D i wczesnego okresu lateńskiego.

Stanowisko położone jest na piaszczystym wzgórzu, ok. 150 m na północ od szosy Ozorków-Uniejów, przy drodze z Drwalewa do Wierzbowej. Badania na stanowisku rozpoczęto w 1982 r. i kontynuowano je w l. 1990-1994.

W 1995 r. przebadano obszar o powierzchni 550 m². Odkryto 8 jam osadniczych (nr 14-21) kultury trzcinieckiej z II okresu epoki brązu, 6 grobów (nr 40-45), w tym 5 grobów kultury łużyckiej z okresu halsztackiego i grób kultury pomorskiej, oraz 3 stosy ciałopalne i palenisko o trudnej do określenia chronologii.

Jamy kultury trzcinieckiej miały przeważnie owalne, dość regularne kształty. W przekroju miały zarys nieckowaty lub zbliżony do trapezu. Głębokość ich dochodziła do 180 cm (od powierzchni gruntu). Wypełnisko stanowił piasek o jasnoszarej barwie. Wewnątrz jam znajdowano niewielką ilość ceramiki.

Groby kultury łużyckiej znajdowały się na niewielkiej głębokości i, oprócz jednego, były bardzo zniszczone przez orkę. Wszystkie reprezentowały jeden typ — popielnicowe, bez obwarowania kamiennego i bez przystawek.

Grób kultury pomorskiej był całkowicie zniszczony i o jego konstrukcji nic konkretnego powiedzieć nie można.

U podnóża wzniesienia, na którym znajduje się stanowisko, w pobliżu części stanowiska zajętej przez cmentarzysko kultury łużyckiej odkryto 3 stosy ciałopalne (nr 2-4).

Dwa z nich miały kształty zbliżone do prostokąta o zaokrąglonych narożnikach (wymary 200 x 120 i 175 x 100 cm). Obiekty te na obwodzie obwarowane były dużymi kamieniami (niektóre z nich były silnie przepalone). W przekroju miały kształty nieckowate. Ściany i dno wyłożone były kamieniami. Stos nr 2 w części centralnej wypełniony był piaskiem o barwie żółtoszarej, a węgle drzewne występowały jedynie na obwodzie i na dnie tego obiektu. Stos nr 3 nakryty był brukiem, pod którym znajdowała się warstwa węgla drzewnych. Stos nr 4 miał kształt prostokąta o wymiarach ok. 3,5 x 1,3 m i nie posiadał konstrukcji kamiennych. Węgla drzewne i fragm. bierwion występowały na głębokości ok. 60 cm od powierzchni gruntu. W obiektach tych znaleziono niewielką ilość ułamków ceramiki oraz drobne fragm. przepalonych kości ludzkich. Na podstawie ceramiki trudno w sposób jednoznaczny ustalić ich przynależność kulturową, można jedynie w sposób przybliżony określić ich chronologię na okres halsztacki lub wczesnolateński.

Badania będą kontynuowane.

Wysoka, st. 1
gm. Łańcut, woj. rzeszowskie
AZP 103-78/13

Uniwersytet Jagielloński Instytut Archeologii w Krakowie

Badania prowadził dr Wojciech Blajer. Finansowane przez Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Pierwszy sezon badań. Osada neolityczna?, osada kultury mierzanowickiej, kultury trzcinieckiej i kultury łużyckiej. Osada wczesnośredniowieczna.

Stanowisko jest położone w środkowej części wsi, ok. 100-300 m na zachód od kościoła, na terenie ogrodów i pól ornych sąsiadujących od północnego zachodu, zachodu i południo-

wego zachodu z plebanią. Jest to lewobrzeżny stok doliny rzeczki Sawy, lekko nachylony w kierunku południowym. Wysokość bezwzględna wynosi ok. 210-215 m n. p. m.

Przed 1947 r., podczas prac ziemnych miały tu zostać znalezione „urny”, łączone następnie z kulturą łużycką. Późniejsze kontrole i poszukiwania powierzchniowe (ostatnio w 1983 i 1985 r.) przyniosły odkrycie materiałów ceramicznych i krzemienych datowanych na neolit, na czasy kultury trzcinieckiej i kultury łużyckiej, oraz na okres wczesnośredniowieczny. Badania wykopaliskowe prowadzone w sierpniu i wrześniu 1995 r. miały charakter rozpoznawczy. Wykonano 13 wykopów sondażowych o łącznej powierzchni 163 m², rozmieszczonych dość równomiernie w rozrzucie ok. 120 x 70 m na połu ornym, położonym bezpośrednio na północny zachód od plebanii. Jakkolwiek dzisiejsza powierzchnia pola jest prawie płaska (różnica między najwyższym i najniższym punktem wynosi niespełna 1,7 m, co daje spadek terenu rzędu 1,5-2%), to pierwotne ukształtowanie terenu musiało być bardziej urozmaicone. Jasny, lessowy całek zaczyna się bowiem w północno-wschodniej i zachodniej części pola tuż pod warstwą ziemi ornej — na głębokości ok. 30 cm — zaś w innych miejscach dopiero na głębokości ok. 90, a nawet 120 cm.

W ciemnoszarobrunatnej warstwie ornej materiały zabytkowe występowały rzadko. Liczne ułamki ceramiki, a także wyroby i odpadki krzemienne, pojawiły się natomiast w warstwie kulturowej o barwie ciemnoszarej, występującej miejscami na głębokości ok. 20-40 do ok. 50-70 cm. Tam, gdzie całek zaczynał się znacznie głębiej, w strefie ok. 60-90 (i więcej) cm, zalegała bardzo ciemna, prawie czarna, zwięzła i twarda ziemia, jałowa pod względem archeologicznym. Warstwa ta tworzyła się zapewne w czasie poprzedzającym okres intensywnego osadnictwa na tym terenie.

W wykopach sondażowych natrafiono na ślady jam zasobowych — łącznie co najmniej 10 — i na kilka mniejszych obiektów (dołów posłupowych?). Z tego tylko 2 obiekty (nr 1 — dół słupowy?, oraz nr 2 — jama zasobowa) odsłonięto i eksplorowano całkowicie. Inne obiekty zostały zbadane częściowo — eksploracją objęto tylko te ich partie, które znalazły się w obrębie wytyczonych wykopów sondażowych. Wszystkie obiekty, na jakie natrafiono, miały w rzucie poziomym zarys zbliżony do kolistego. W profilu miały zarys trapezowaty, rzadziej zbliżony do prostokątnego. We wszystkich stwierdzonych przypadkach dna obiektów były płaskie. Trapezowate jamy sięgały do głębokości ok. 1,2-3,3 m od dzisiejszej powierzchni ziemi.

Z warstwy kulturowej i — choć w zdecydowanie mniejszej ilości — z wypełnisk obiektów zebrano liczne, drobne ułamki ceramiki (blisko 1300), a także pojedyncze narzędzia i ich fragm. oraz odpadki z krzemienia i kamienia (m.in. tzw. margła krzemionkowego). Pojedyncze ułamki ceramiki zdają się pochodzić z młodszej epoki kamienia (kultura lendzielsko-polgarska?). Większość skorup — w tym ułamki zdobione — posiada cechy właściwe dla kultury mierzanowickiej (ornament sznurowy, odciski „tekstylne” lub „miotelkowe”), niektóre zaś należą do kultury trzcinieckiej. Nieliczne ułamki można przypisać kulturze łużyckiej oraz być może kulturze przeworskiej. Znalezione krzemienie to przede wszystkim surowiec świeciechowski. Na szczególną uwagę zasługują 3 dwuścienne siekiarki krzemienne, znalezione w warstwie kulturowej w rozrzucie niespełna 1 m. Ze względu na niecałkowicie obrobione powierzchnie można sugerować, że jest to „skład” półwytworów.

Na powierzchni pola sąsiadującego od południowego zachodu znaleziono ułamki ceramiki wczesnośredniowiecznej, którą można datować na X-XII w.

Stanowisko nr 1 w Wysokiej jest niewątpliwie pozostałością wielofazowej osady, istniejącej przypuszczalnie już w neolicie, a następnie w epoce brązu i być może w epoce żelaza. Badania przeprowadzone w 1995 r. nie pozwoliły zweryfikować poglądu o istnieniu tu popielnicowego cmentarzyska kultury łużyckiej. Istnieją co najmniej trzy możliwości wyjaśnienia tej sytuacji: 1) wykopy sondażowe trafiły w lukę między skupiskami grobów, 2) dane archiwalne zawierają nieprecyzyjne informacje co do miejsca odkrycia, 3) zaistniało nieporozumienie co do przedmiotu odkrycia — „urny” niekoniecznie musiały oznaczać „popielnice”, lecz po prostu duże naczynia. Stanowisko ma bardzo dużą wartość poznawczą dla tej strefy południowo-wschodniej Polski (tzw. Podgórze Rzeszowskiego). Dzięki sposobowi zagospodarowania terenu i przestrzeganiu przepisów orzeczenia konserwatorskiego nie występują tu poważniejsze zagrożenia, które powodowałyby konieczność prowadzenia badań ratowniczych. W najbliższym czasie nie przewiduje się zatem kontynuacji prac wykopaliskowych.

Materiały i dokumentacja zostały złożone w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.